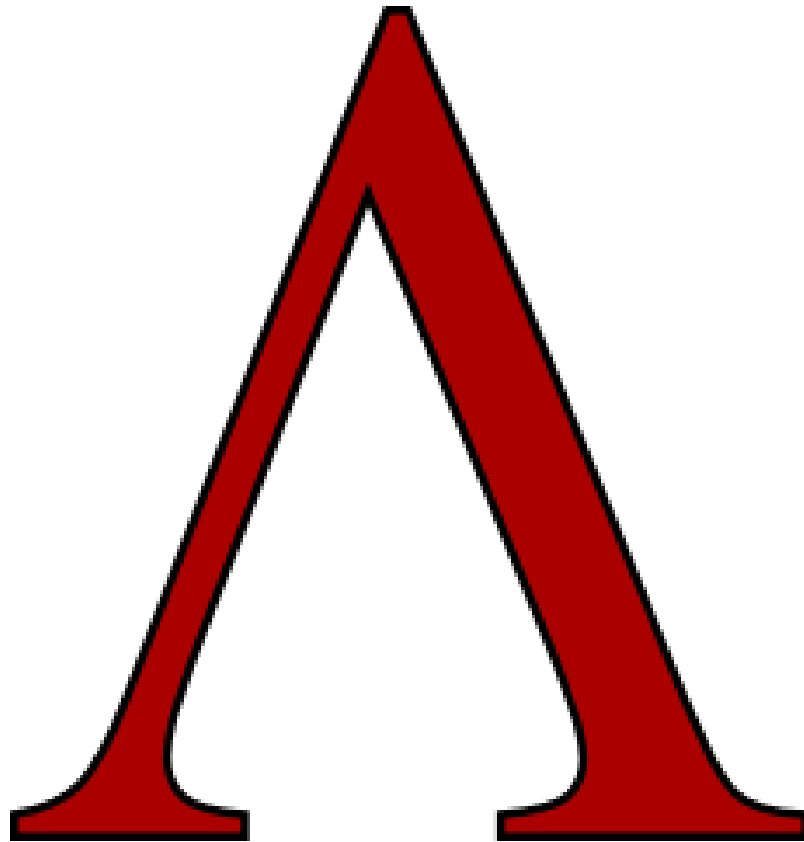

Starověká Sparta

obsah

- Spartské legendy
 - Geografie
- Lykurgovský problém
- Politické uspořádání
- Sociální rozvrstvení

Geografie

- Peloponés
- lakónská a messénská rovina
 - odděl. Taygétos
- Eurótás

Legendy o vzniku Sparty – místopis

Mytologičtí králové (15.-12. stol. BC)

- Lelex – Lelegové
 - syn Mylés (a Polykáón)
 - syn Eurótás
 - --- **Lakedaimon**
 - » Sparta
 - » Taygétos
 - » Eurótás
 - » Amyklás
 - Argalos – Kynortos – Oibalos – Tyndareos (x Hippokoón)

- Trojská válka – Meneláos (zeť Tyndarea)
 - Orestés (manžel Menel. dcery Hermiony)

Královské rody

- Aristodémos
 - dvojčata Proklés x Eurysthenés
 - Proklés – potomci **Eurpontovci**
 - Euysthenés – syn Ágis (**Agidovci**)
 - král Charilaás, poručník **Lykúrgos** (Eurypotovci)

Ágidoenci

- ? – cca 930 Eurysthenes
- cca 930 – cca 900 Agis I.
- cca 900 – cca 870 Echestratos
- cca 870 – cca 840 Leóbótes
- cca 840 – cca 820 Doryssos
- cca 820 – cca 790 Agésilaos I.
- cca 790 – cca 760 Archeláos
- cca 760 – cca 740 Téleklos
- cca 740 – cca 700 Alkamenes
- cca 700 – cca 665 Polydoros
- cca 665 – cca 640 Eurykrates
- cca 640 – cca 615 Anaxandros
- cca 615 – cca 590 Eurykratidés
 - cca 590 – 560 Leon
- cca 560 – cca 520 Anaxandridas II.
- cca 520 – cca 490 Kleomenés I.
 - cca 490 – 480 Leónidás I.
 - 480 – cca 459 Pleistarchos
 - cca 459 – 409 Pleistoanax
 - 409 – 395 Pausaniás
 - 395 – 380 Agésipolis I.
 - 380 – 371 Kleombrotos I.
 - 371 – 370 Agésipolis II.
 - 370 – 309 Kleomenes II.
 - 309 – 265 Areus I.
 - 265 – 262 Akrotatos
 - 262 – 254 Areus II.
 - 254 – 235 Leónidas II.
 - 235 – 222 Kleomenés III.

Eurypóntovci

- cca 930 Prokles
- ? – cca 890 Soos
- cca 890 – cca 860 Eurypón
- cca 860 – cca 830 Prytanis
- cca 830 – cca 800 Polydektés
- cca 800 – cca 780 Eunomos
- cca 780 – cca 750 Charilaos
- cca 750 – cca 720 Nikandros
- cca 720 – cca 675 Theopompos
- cca 675 – cca 665 Anaxandridas I.
- cca 665 – cca 645 Archidamos I.
- cca 645 – cca 625 Anaxidamos
- cca 625 – cca 600 Leótychidas I.
- cca 600 – cca 575 Hippokratidas
 - cca 575 – cca 550 Agasikles
 - cca 550 – cca 515 Aristón
- cca 515 – cca 491 Démaratos
- cca 491 – 469 Leótychidas II.
 - 469 – 427 Archidamos II.
 - 427 – 399 Agis II.
 - 399 – 360 Agésilaos II.
 - 360 – 338 Archidamos III.
 - 338 – 331 Agis III.
 - 331 – cca 305 Eudamidas I.
- cca 305 – cca 275 Archidamos IV.
- cca 275 – cca 245 Eudamidas II.
 - cca 245 – 241 Agis IV.
 - 241 – 228 Eudamidas III.
 - 228 – 227 Archidamos V.
- 227 – 221 Eukleidas (Ágidovec ?)

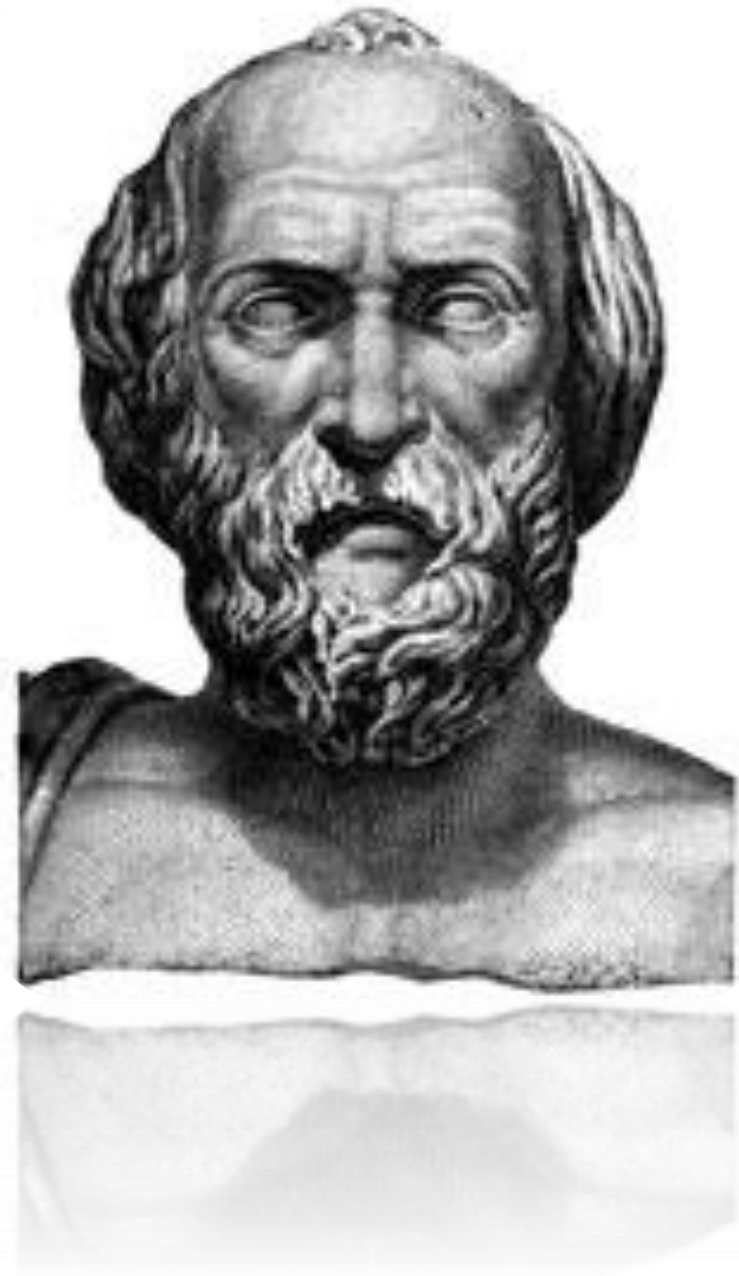

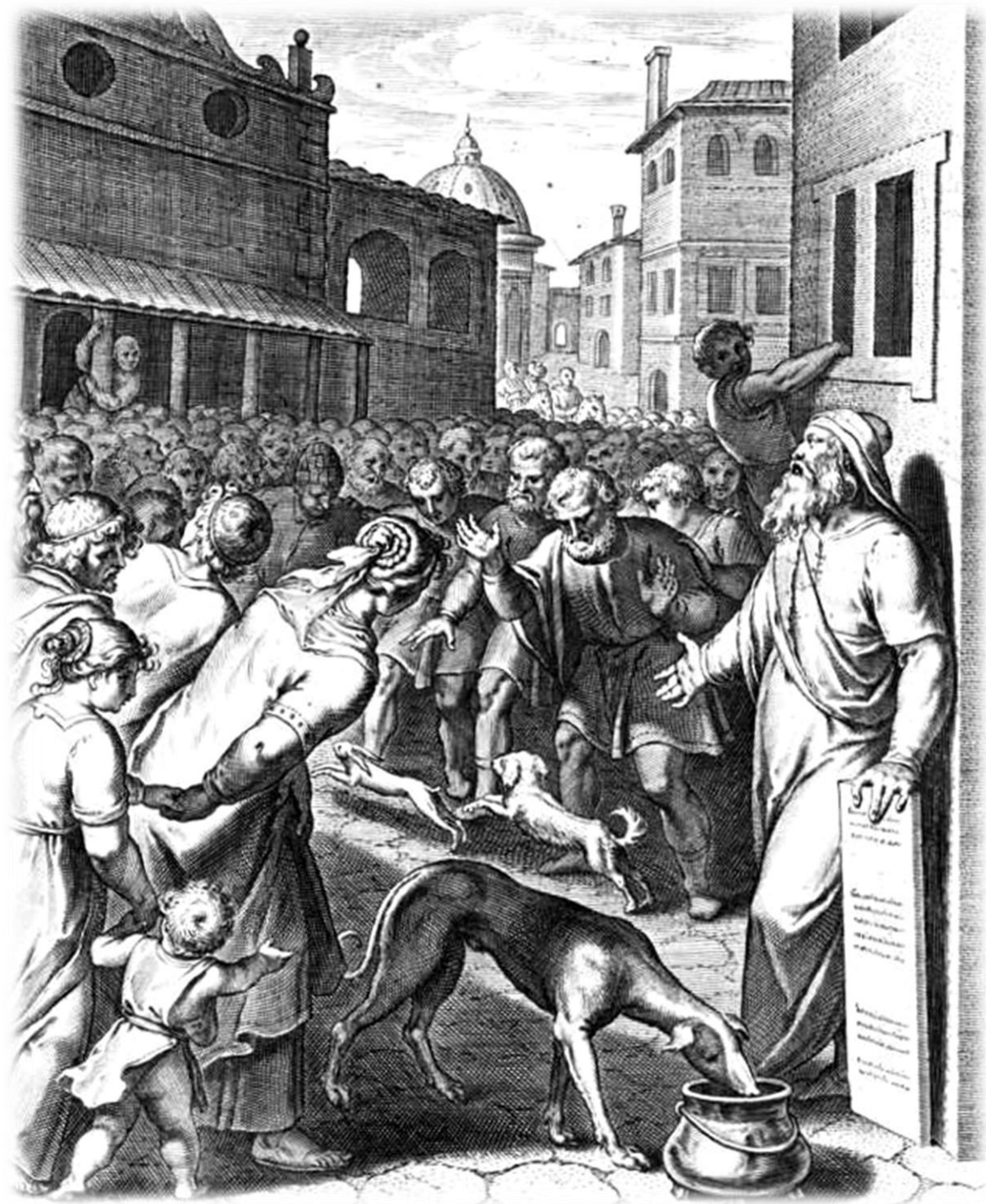
Lykúrgos

- Vlk, „krotitel vlků“
- Polidštěný Apollón
- kněz/ 12 generací ???
- Thalés
- pobyt v cizině
 - Kréta (velký vliv)
 - Malá Asie (homérské básně)
 - Egypt (oddělení vojenského stavu)
 - Libye
 - Ibérie
 - Indie
 - snad vliv gymnosofistů
- porovnání životních stylů, politických uspořádání, ...

- **Delfy**
 - miláček boha a spíše bůh sám
 - nejlepší ústava
 - **rhétry** – věštby přinesené L. z D. do S.
 - zřídil fýly a óby
 - rozdělení pozemků a majetků
 - feiditie
 - Hl. budování vztahů a loajálnosti v boji
 - zákaz táhnout opakovaně proti týmž nepřátelům
 - Agésiláos II.
 - Polydóros a Thepompos – razení v D. o VL
- **ne psané zákony** – vše mělo být zakořeněno v povaze a ve výchově občanů
 - vše zde bylo závislé na výchově – zavedení *agógé*
 - brána jako nejdůležitější a nejkrásnější úkol
 - *Agógé* – v době krize, produkce extrémně odvážných a disciplinovaných
- **sebevražda hladovkou? x odcestování**
 - ohled na stát a utvrzení zákonů
- **vliv na psych. Sp., ti v to absolutně věřili, minimum odpadlíků**

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

„revoluce“

- 28/30 přátel z nejpřednějších lidí
- rada gerontů (král – lid) (po smrti jednoho nahrazen nejlepším)
- *apella*
 - přednes návrhů jen gerusie + králové
 - ale lid mohl potvrdit/odmítnout
 - opětovné omezení moci lidu – Polydóros a Theopompos
 - **X** eforát za Theopompa (150 let po L.; Elatés)
- rozdělení pozemku – radikální pozemková reforma
 - --- vše spojeno v jeden a spravedlivě rozděleno mezi občany (30 000 + 9 000, Polydóros?)
 - nebyla nerovnost majetku – jen nerovnost fyzická a v ušlechtilosti
 - výtěžek 70 medimnů ječmene muži, 12 MJ ženě + poměr tekutin = asi 45q/rok
 - Rousseau, Babeuf, Marx ...
- rozdělení majetků
 - zrušení Au a Ag mincí x Fe --- redukce zločinnosti (x utopický idealismus)
- vyhoštění nepotřebných a zbytečných umění (i vliv Fe měny)
- Smích – socha Smíchu (zlehč. vojenského života...leschie...)
- kritika bohatých skupin – vyražené(?) oko

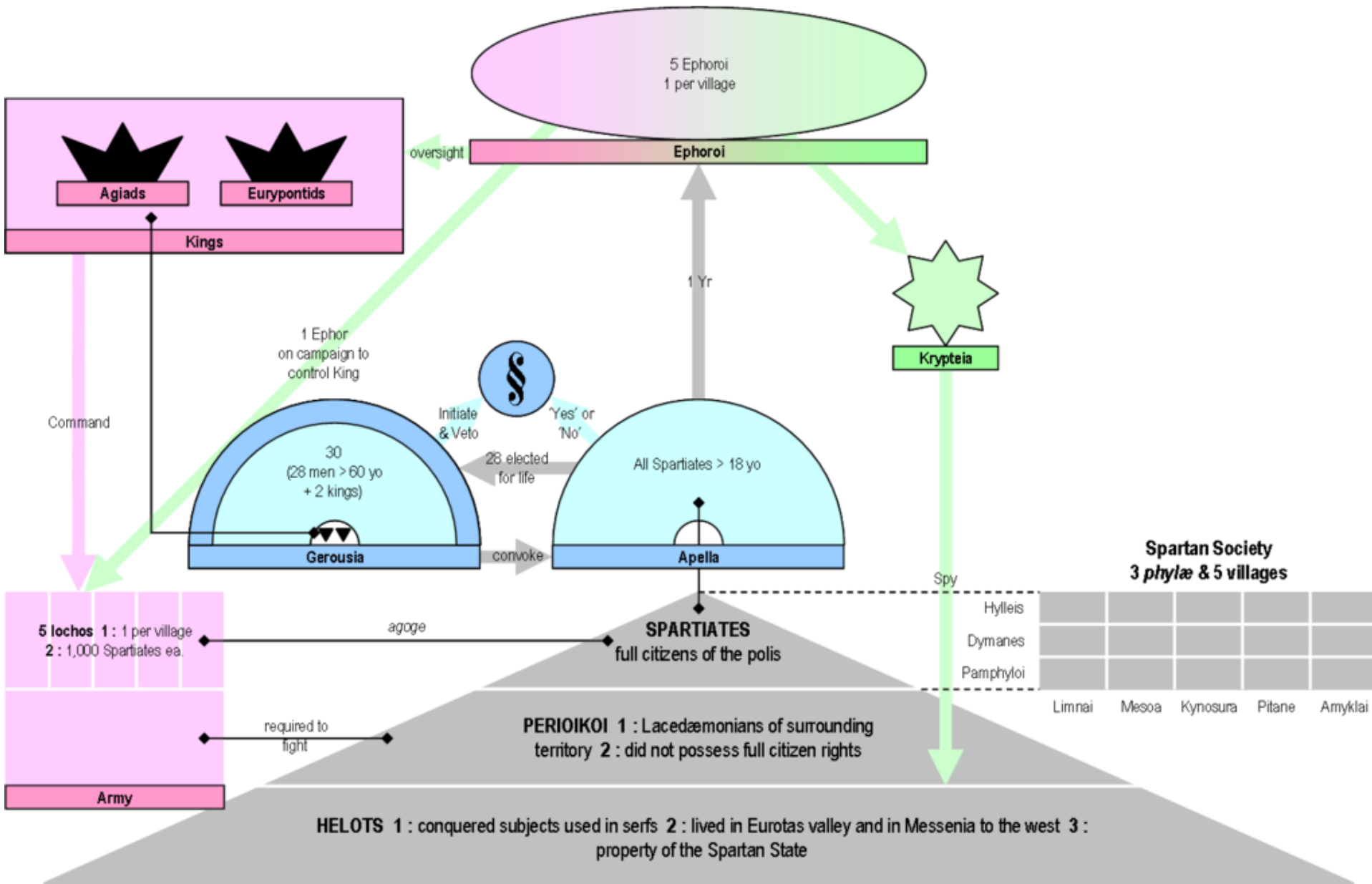
Fe mince

„Kdo by byl chtěl buď krást nebo přijímat úplatky nebo podvodně vylákat anebo loupeží získat to, co uschovat nebylo možné, co mít v majetku nebylo žádoucí a co nebylo užitečné ani roztlouci? Vždyť, jak se vypráví, dával tvrdost žhouchího železa ničit ponořením do octa a tím mu odňal upotřebitelnost a způsobilost k jiným věcem, neboť se takto stalo lehkým křehkým a nedalo se zpracovávat.“

- dávný dórský zvyk

Tyrtaios o vládě

*„Vyslechli Foiba a z Pýthóny si přinesli potom
výroky dokonalé s věštbami, jež jim dal bůh:
králové, ctění jako bozi, nechť vliv mají největší v radě,
kteří za úkol mají o Spartu nádhernou dbát,
po nich rádcové staří a po nich mužové z lidu,
z nich pak ať upřímnou řečí promlouvá za druhem druh.“*

• organizace

– gerúsia 28 + 2, 60+

- Doživotně, oligarchic. živel
- Moc soudní (i souzení králů)
- Hlas králů přenosný na jiného geronta

– apella (Spartiate)

- válka x mír, 1x měsíc (úplněk), témata prošla diskuzí v gerúsii
- Volba gerontů, později i eforů
- Podmínky: dospělý Spartiat (30) účastníci se syssitii

– králové (diarchie), prodikové, polemarchové

– eforové (5) – dohled

- po 500 letech Agis – posílení aristokracie
- nábor vojska, doprovod a kontrola krále
- svol. sněm a gerusii, návrhy
- vyhl. války heilótům – *krypteia*
- kázeň, výchova mládeže
- zahr. politika
- dohled nad státní pokladnou
- kalendář (rok = dle jm. prvního efora)

kaddování a volby

- nový člen mezi spolustolovníky
- kaddování chlebem hozeným do nádoby (*kaddichos*)
 - **přijetí** – kousek chleba jak byl
 - **nepřijetí** – sežmolený chléb
 - 1 sežmolený kousek = nepřijetí
- volba:
 - dle pokřiku mužů na sněmu

sociální stratifikace

- Králové
- Spartiaté, *homoioi*
- Lakedaimoňané (Spartiaté + perioikové)
- Partheniové
- Mothakové
- Epeunaktové
- Neomodové

Perioikové

- „ti, kteří žijí okolo“
- pobřeží, Messénie, hornaté oblasti, méně úrodné oblasti, ...
- Asi 80 obcí (jen lokální politická práva)
 - Hl. Gytheion (přístav)
- Svobodní poddaní
- K dispozici pro válku
- Do 370/69 jen 1 vzpoura v rámci 3. MV – 464 BC
 - Do této doby zvl. oddíly ve vojsku
 - Poté v oddílech Sp. a nazýv. Lakedaimoňané (lambda na hoplonu)
- Ekonomická síla – řemesla, obchod
- Naleziště Fe rudy, modravý vápenec (keramika), ...
- Výrobci zbraní, figurek, keramiky – vývoz
- Snad pův. obyvatelstvo – smlouva s Dóry?

otroci

- heilóti
- obdělávali půdu (dostávali stanovený podíl)
- **krypteia**
 - od skrývat se (v Gé)
 - všichni x nejslibnější
 - součást výchovy
 - mladíci s nožem a trochou jídla posíláni do okolních krajin; ve dne se skrývali a odpočívali, v noci zabíjeli heilóty, které potkali (cesty, vesnice) – často i ty nejsilnější
 - vyhlašování války (noví eforové)
 - Lykúrgos? X od povstání po zemětřesení
- *„Svobodný zde žije nejsvobodněji a otrok nejotročněji.“*

- **2 skupiny:**
 - H. messénští – Z od Tayg.
 - H. lakónští – V od Tayg.
- mnohem více než Spartiatů (neust. hrozba)
- = ekonomická základna pro sp. způsob života
- dávky, zbytek jim zůstal
 - možné koupit část svobod
 - svob. možné získat díky účasti ve vojsku

Mothakové

- synové Spartiata a heilótky
- plných práv mohli nabýt adopcí
- partheniové
 - polobezprávní spartští levobočci

Neomodové

- heilóti státem propuštění z otroctví či až jejich synové

Sirotci

- stát o ně pečoval (svatba)
- vliv Kréty
- možnost adopce

Literatura (prameny)

- Aristotelés, *Politika*.
- Cornelios Nepos, *Agésilaos*.
- Hérodotos, *Dějiny*.
- Platón, *Ústava*.
- Platón, *Zákony*.
- Plútarchos, *Agésilaos*.
- Plútarchos, *Lykúrgos*.
- Xenofón, *Agésilaos*.
- Xenofón, *Lakedaimonské zřízení*.
- Pausanias, *Cesta po Řecku*.